

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного
бізнесу

Кафедра туристичного бізнесу і країнознавства

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ

з курсу «Дипломатичний протокол та етикет»

» рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

освітня програма "Міжнародні відносини та регіональні студії"

спеціалізація "Міжнародні відносини та регіональні студії"

вид дисципліни обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: докт. іст. наук, проф. М. Г. СТАНЧЕВ

2020/2021 навчальний рік

1. Навчальний контент:

Тема 1. Дипломатичний протокол та етикет: системні положення. Предмет та основні цілі курсу, його структура. Основні джерела та література. Поняття дипломатичного протоколу та етикету. Становлення дипломатичного протоколу. Дипломатичний протокол у стародавньому світі: протокольні вимоги у Стародавньої Греції та Римі. Особливості дипломатичного протоколу Київської Русі. Дипломатичний протокол Європи доби Середньовіччя. Віденський регламент 1815 р. та Аахенський протокол 1818 р. Віденська конвенція «Про дипломатичні зносини» (1961), Віденська конвенція «Про консульські зносини» (1963). Порядок встановлення дипломатичних відносин. Визнання держави де-факто и де-юре.

Тема 2. Система протокольної служби в Україні. Указ Президента України «Про Державний Протокол и Церемоніал України» (2002). Управління Державного протоколу МЗС України. Протокольні служби Президента, Кабінету міністрів і Верховної Ради України. Закордонні дипломатичні представництва в Україні, візити зарубіжних делегацій: протокольне забезпечення. Особливості протокольної практики в організації міжнародних зв'язків місцевих органів влади.

Тема 3. Протокол візитів на вищому державному рівні. Основні види офіційних візитів та особливості їх протокольного забезпечення. Державні, офіційні, робочі візити. Візити проїздом та неофіційні візити. Візити у статусі особистого гостя. Підготовка офіційних візитів Президента України, Прем'єр-міністра, Голови Верховної Ради та міністра закордонних справ. Особливості візитів спеціальних представників, міністрів та представників місцевих органів влади. Протокольна практика покладання вінків та квітів.

Тема 4. Дипломатичні прийоми, їх призначення та організація проведення. Види дипломатичних прийомів: «fourchette», «бокал шампанського», «сніданок», «чай-кава» (кава-брейк), «коктейль», «жур-фікс», «вечеря» и др. Офіційні та неофіційні прийоми. Прийоми без розміщення за столом. Прийоми з розсаджуванням за столом. Основні правила підготовки до офіційного прийому та порядок його проведення. Етикет запрошення та відмова від нього. Прихід на прийом. Розміщення під час дипломатичних прийомів. Гости. Правила поведінки за столом під час прийому. Вживання їжі та напоїв. Музика на прийомі. Складання меню і сервірування столу. Як подавати страви? Напої. Робота дипломата під час прийому. Значення прийомів у дипломатичній практиці. Правила прийому гостей у дома. Візит іноземних гостей.

1.1. Другий змістовний модуль. Теми 5 – 8:

. Тема 5. Протокольні функції дипломатичного представництва.

Прибуття і відбуття глави диппредставництва. Порядок акредитації дипломатів та їх родин. Церемонія вручення Вірчих грамот послами. Протокольні особливості країни перебування. Акредитація дипломатів. Взаємодія посольства з відділом протоколу МЗС країни перебування. Функції відповідального за протокольні питання в посольстві. Протокол отримання агреману та екзекватури. Реагування на офіційні події країни, що акредитує. Збір та узагальнення інформації про державне керівництво та глав дипломатичних місій у країні акредитації. Протокольні візити посла й дипломатів. Протокольне забезпечення візитів на вищому та високому рівнях. Протокол національних свят країни перебування. Зустрічі з керівниками держави, міністрами, лідерами політичних партій та громадських організацій.

Тема 6. Дипломатичний етикет. Поняття дипломатичного етикету. Значення візитних карток у роботі дипломата та їх класифікація. Оформлення візитних карток та правила їх використання. Етикет дарування та прийому подарунків главам делегацій. Особливості кольорової гами та види квітів в деяких країнах світу. Дарування квітів високій особі-жінці та дружині високої особи. Речові подарунки. Правила вручення та прийняття подарунків. Подяки за подарунки. Етикет телефонної розмови. Культура мови дипломата. Зовнішній вигляд.

Тема 7. Дипломатичне листування: види і порядок підготовки

Роль та місце дипломатичної мови та дипломатичних документів у міжнародних відносинах. Види дипломатичних мов та їх еволюція. Офіційні мови міжнародних організацій та міжнародних організацій. Мови ведення переговорів. Поняття дипломатичного документа. Класифікація дипломатичних документів. Види дипломатичних документів: особиста нота, вербальна нота, приватний лист, колективні ноти, ідентичні ноти, циркулярні ноти, особисті послання, заяви глав держав, урядів, міністрів закордонних справ, декларації, телеграми, звернення до парламентів, спільні заяви, комюніке, документи договірної характеру, заяви для друку, тости тощо. Функціонально-стилістичні особливості мови дипломатичних документів та лексичні особливості дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю мовлення. Загальні і специфічні функції дипломатичних документів. Особливості термінологічної системи україномовних дипломатичних текстів. Терміни іншомовного походження в дипломатичних документах. Структура дипломатичних документів.

Характеристика основних груп дипломатичних документів. Особиста нота. Вербальна нота. Пам'ятна записка, меморандум та приватний лист напівофіційного характеру та інші. Заключні документи міжурядових переговорів, візитів: комюніке, спільні заяви, декларації (підписані чи не підписані). Дипломатичні документи договірною характеру. Дипломатичні документи інформативного характеру. Етикетні мовні формули в документах дипломатичного листування. Значення документів внутрішньовідомчого характеру в системі МЗС України. Інформаційно-аналітична документація дипломатичних представництв.

Тема 8. Специфіка етики та норм дипломатичного протоколу в зарубіжних країнах. Протокольні традиції європейських країн: Франції, Великої Британії, Німеччини, Іспанії та Італії. Особливості протокольної служби США, країн Латинської Америки і Австралії. Специфіка протоколу країн Магрибу та Близького Сходу. Особливості дипломатичного протоколу Китаю, Японії та Індії.

Тема 9 Дипломатичний протокол в ООН і на міжнародних конференціях. Функції протокольної служби ООН. Основні елементи дипломатичного прийому на міжнародних конференціях: зустрічі (проводи), робочі промови, головування, розміщення в залі. Забезпечення протокольних заходів для керівника міжнародної організації. Оформлення прийому нових членів міжнародних організацій. Регламент проведення сесій міжнародних організацій і міжнародних конференцій. Забезпечення синхронного перекладу та дипломатичних документів офіційними і робочими мовами.

. Рекомендовані джерела та література:

- Джерела :**
1. Віденській регламент 1815 р. (Положение относительно дипломатических агентов. Приложение к Заключительному акту Венского конгресса 1815 г.). Електронний ресурс: [www. Web-local.rudn. ru/web-local/prep/rj/files.php?f=prep](http://www.Web-local.rudn.ru/web-local/prep/rj/files.php?f=prep).
 2. Аахенській протокол 1818 р. Електронний ресурс: [www. Web-local.rudn. ru/web-local/prep/rj/files.php?f=prep](http://www.Web-local.rudn.ru/web-local/prep/rj/files.php?f=prep).
 3. Конвенція « Про привілеї та імунітети Об'єднаних націй» (1946) // Право зовнішніх зносин. Збірник документів. / Упорядники Ю. В. Алданов, І. М. Забара, В. І. Резніченко. – К.: Промінь, 2003. – С. 154 – 159; Електронний ресурс: // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_150.
 4. Конвенція « Про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН» (1947) // Право зовнішніх зносин. Збірник документів. / Упорядники Ю. В. Алданов, І. М. Забара, В. І. Резніченко. – К.: Промінь, 2003. – С. 159 – 168; Електронний ресурс: // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_150.

5. Генеральна угода про привілеї та імунітети Ради Європи від 02.09.1949 р. //
6. <http://www.uapravo.net/data/base66/ukr66369.htm>.
7. Віденська конвенція «Про дипломатичні зносини» (1961) // Право зовнішніх зносин... С. 82 – 93. Електронний ресурс: <http://www.uapravo.net/data/base66/ukr66119.htm>.
8. Віденська конвенція «Про консульські зносини» (1963) // Право зовнішніх зносин... С. 481 – 502. http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_047.
9. Протокол про привілеї та імунітети Європейських спільнот від 8. 04. 1965 р. (консолідована версія станом на 1 січня 2005 р.) // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_623.
10. Конвенція ООН «Про спеціальні місії» (1969) // Право зовнішніх зносин... С. 463 – 475; Електронний ресурс: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/sp_missions.shtml.
11. Венская конвенция о представительстве государств в их отношениях с международными организациями универсального характера (1975) // Право зовнішніх зносин... С. 436 – 461; http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=995_254.
12. Закон України «Про дипломатичну службу» (від 07.06.2018, № 2449-VIII) // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 26, ст.219); Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19>
13. Указ Президента України «Про Державний протокол та Церемоніал України (22.08. 2002, № 746/2002) // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/746/2002>.

Основна література:

1. Балабанов К. В., Трофименко М. В. Дипломатична та консульська служба. Підручник для вузів. Донецьк, 2012. 437 с.
2. *Борунков А.* Дипломатический протокол в России / А. Борунков. – М.: Международные отношения, 2000. – 238 с. Електронний ресурс: [DOC] 48793.doc - Электронная библиотека БГУ elilib.bsu.by/bitstream/123456789/561/1/48793.doc.
3. *Вуд Дж., Серре Ж.* Дипломатический церемониал и протокол/ Пер. с англ. Ю. П. Ключкина, В. В. Пастоева, Г. И. Фомина. - Изд. 2-е. - М.: Междунар. отношения, 2003. - 416 с.
4. *Галушко В. П.* Діловий протокол та ведення переговорів: Навч. посібн. / В. П. Галушко. - Вінниця: Нова книга, 2002. - 226 с.
5. *Зыков Г.С., Короленко А.С.* Основы дипломатического протокола: Учебно-методическое пособие. - М., 1973.
6. *Калашник Г. М.* Вступ до дипломатичного протоколу та ділового етикету [Текст] : Навч. посіб. / Г. М. Калашник. - К. : Знання, 2007. – 143 с.
7. *Кулик О., Сардачук П.* Елементи дипломатичного протоколу і дипломатичної практики в історії України. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000;
8. *Лядов П. Ф.* Протокол и этикет // Дипломат, 2002. - № 4. – С. 16 -18.
9. *Лукас М., Самородний О.* Протокол и этикет. Настольная книга для деловых людей. – Tallina Raamatutrukikoda, б.д. – 252 с.

10. *Молочков, Ф. Ф.* Дипломатический протокол и дипломатическая практика. – М.: Международные отношения, 1979. – 248 с.
11. *Науменко Г. А.* Его величество протокол [Текст] / Г. А. Науменко. - К. : Справи Сімейні, 2007. - 200 с.: фотоил.
12. *Никифоров, Д. С., Борунков, А. Ф.* Дипломатический протокол в СССР. Принципы. Нормы. Практика. – М.: Международные отношения, 1998. – 231 с.
13. *Попов В.И.* Современная дипломатия. Теория и практика. Изд. 2-е, доп. М.: Международные отношения ЮР АТ, 2006. – 576 с.
14. *Резніченко В. І., Михно І. Л.* Довідник-практикум офіційного, дипломатичного, ділового протоколу та етикету. — К., 2003.
15. *Руденко, Г. М.* Основы дипломатического протокола [Текст] / Г. М. Руденко. - К. : Бліц-Інформ, 1996. - 184 с.
16. *Сагайдак О. П.* Принцип міжнародної ввічливості в дипломатичному протоколі / О. П. Сагайдак, В. М. Олійник. – Л. : 2001.
17. *Сагайдак, О. П.* Дипломатичний протокол та етикет. Навчальний посібник.- К.: Знання, 2006. – 380 с.
18. *Сатоу, Э.* Руководство по дипломатической практике. Под ред. А. А. Трояновского. – М.: Госполитиздат, 1947. - 516 с. Электронный ресурс: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie6470.html>.
19. *Сатоу Э.* Руководство по дипломатической практике. Под ред. Ф. Молочкова. – М.: Изд-во ИМО, 1961. – 496 с. Электронный ресурс: <http://scilib.narod.ru/Other/Satow/contents.htm>.
20. *Серре, Ж.* Дипломатический протокол. – М., 1963; 478 с.
21. *Семенов В. Л.* Практика дипломатического протокола и этикета. — М.: Международное агентство "А.Б & Т2", 2002.
22. *Станчев М. Г.* Дипломатичний протокол та етикет. Навчально-методичний посібник для студентів V курсу історичного факультету денного відділення зі спеціальності «Всесвітня історія» спеціалізації «Нова та новітня історія». – Харків, 2015. – 96 с. Электронный ресурс: eprints.cdu.edu.ua/823/1/protokol.pdf
23. *Сутырин, Ф.Д.* Этикет и дипломатический протокол для всех: учеб. пособие / Ф.Д. Сутырин. – СПб, 2001. – 370 с.
24. *Улахович В.Е.* Протокол и этикет в современной дипломатии. М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005.- 272с.
25. *Шинкаренко Т. І.* Дипломатичний протокол та етикет. - К., 2007. - 296 с.
26. *Челядинский, А. А.* Основы дипломатии: учеб-метод. пособие / А. А. Челябинский. — Минск: Веды, 2002. — 105 с.

Додаткова література:

1. *Абашидзе, А. Х.* Право внешних сношений: [Учебное пособие] /А. Х. Абашидзе, М. В. Федоров. – М.: Международные отношения, 2009. – 382 с.
2. *Авилов В. И.* Дипломатические беседы. — М., 1973.
3. *Авилов В. И.* Официальные контакты дипломатов. — М., 1977.
4. *Авилов В. И.* Некоторые аспекты общегражданского и дипломатического этикета. М, 1979.
5. *Александров Е.* Дипломатия динамичного века. — София, 1981.
6. *Безрученко, В. О.* Основы військово-дипломатичної служби. Навчальний посібник / В. О. Безрученко, ПВНЗ «Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум». – Х.: Райдер, 2012. – 134 с.
7. *Белогубова, О. О.* Дипломатичний протокол та етикет: навчально-методичний посібник / О. О. Белогубова, К. В. Мануїлова, О. В. Трояновський // Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2011. – 80 с.

8. *Блищенко И.А.* Дипломатическое право: Учеб. пособ. — М., 1990.
9. *Блищенко И. П., Дурдиневский В. Н.* Дипломатическое и консульское право. — М., 1962.
10. *Гуменюк Б.* Дипломатическая служба: правовое регулирование: Учеб. пособие для студ. высших уч. закл .. - М.: Просвещение, 2007. - 224с.
11. *Гуменюк Б.* Основы дипломатической и консульской службы: Учеб. пособие. для студ. высш. уч. закл .. - М.: Просвещение, 2004. - 248с.
12. *Гуменюк Б.* Современная дипломатическая служба: Учеб. пособие для студ. гуманит. спец. высших уч. закл. - М.: Просвещение, 2001. - 254с.
13. *Демин Ю. Г.* Статус дипломатических представительств и их персонал. — М., 1995.
14. Дипломатический корпус. МЗС Управління державного протоколу. — К., 2002.
15. Дипломатический словарь. В трех томах. 4-е перераб. и доп. изд. – Т. 1 – 2. – М.: Наука, 1985; Т. 3, 1986.
16. *ДрайманД.* Дипломатический протокол: задачи, средства, методы и стиль работы. — Лейпциг, 1981.
17. *Залает Р.* Дипломатическая служба. Ее история и организация во Франции, Великобритании и Соединенных Штатах. М., 1956.
18. *Захарова Л.М., Коновалова А. А.* Основы дипломатической и консульской службы: Учеб. пособ. — Минск: БГЭУ, 2001.
19. *Зленко, А. М.* Дипломатия и политика. Украина в процессе динамичных геополитических перемен / А. М. Зленко. – Харьков: Фолио, 2004. – 559 с.
20. *Зленко А.* Зовнішня політика України: від романтизму до прагматизму: Виступи, промови, інтерв'ю, статті. — К., 2001.
21. *Зорин В. А.* Основы дипломатической службы. — М.: Международные отношения, 1977. – 366 с.
22. *Исии, К.* Дипломатические комментарии. Перевод с японского / Кикудзиро Исии; Под ред.: Трояновский А.А. (Предисл., пер.) - М.: Госполитиздат, 1942. - 236 с.
23. *Иванов И.С.* Новая российская дипломатия. Десять лет внешней политики страны. - М.: ОЛМА Медиа Групп, 2001. – 382 с.
24. *Израэлян В.Л.* Технология двусторонних и многосторонних дипломатических переговоров М., 1988.
25. *Казанцев Б.А.* Дипломатическая школа Испании. М.: Международные отношения, 1984.- 195 с.
26. *Кальер Фр.* О способах ведения переговоров с государями. – М.: Гендальф, 2000. – 207 с.
27. *Камбон Ж.* Дипломат. М.: Госполитиздат, 1946. – 89 с.
28. *Капто А.С.* Дипломатическая этика / Профессиональная этика. М.; Ростов на Дону: Изд-во СКАГС, 2006.
29. *Караосманоглу Я.К.* Дипломат поневоле: Воспоминания и наблюдения. — М.: Международные отношения, 1978. – 301 с.
30. *Карягин В. В.* Дипломатическая жизнь за кулисами и на сцене. — М.: Международные отношения, 1994. – 313 с.
31. *Кашлев, Ю. Б. и др.* Информация. Дипломатия. Психология. М.: Известия, 2002. – 608 с.
32. *Киссинджер, Генри.* Дипломатия. Пер. с англ. В. В. Львова / Послесл. Г. А. Арбатова. – М. : Ладомир, 1997. – 848 с.
33. *Ксенофонтов А.В.* Дипломатические иммунитеты от юрисдикции: сущность и особенности / Материалы научно-практической конференции на тему: «Защита прав и свобод человека». М: ИГУ МО, 2005. - С. 6670.

34. *Ксенофонтов А.В.* Дипломатические привилегии и иммунитеты: содержание и международно-правовой статус./ *Право и образование* №2, февраль. 2007 С.104-109.
35. *Ксенофонтов А.В.* Дипломатический протокол и его роль в международном общении (брошюра). М., 2004. Изд-во Мос. Гуманит. Университета. – 43 с.
36. *Ксенофонтов А.В.* Дипломатический протокол и особенности его реализации в международном праве / *Вестник РУДН. Серия. Юридические науки.* - №3. - 2006. - С. 83-91.
37. *Ксенофонтов А.В.* Дипломатический протокол: сущность и международно-правовая основа функционирования./*Социально-гуманитарные знания.* - 2007. - №2. - С. 325 - 333.
38. *Ксенофонтов А.В.* Международно-правовая сущность дипломатического протокола // *Наука. Культура. Общество.* - № 4. - 2006. - С. 113-119.
39. *Кузьмин Э.Л.* Дипломатическое и деловое общение: правила игры. - М.: Норма, 2005. – 304 с.
40. *Кузьмин, Э. Л.* Протокол и этикет дипломатического и делового общения. – М.: Юридический колледж МГУ, 1996. – Электронный ресурс: http://www.e-reading-lib.org/chapter.php/129013/33/Kuz%27min_-_Protokol_i_etiket_diplomaticheskogo_i_delovogo_obshcheniya.html.
41. *Лапин Г. Э.* Консульская служба [Текст] : Учеб. пособие / Г. Э. Лапин ; Дипломатическая академия МИД России. Кафедра дипломатической и консульской службы. - М. : Международные отношения, 2002. - 224 с.
42. *Лапин Г. Э.* Консульская служба [Текст] : Учеб. пособие / Г. Э. Лапин ; Дипломатическая академия МИД России. Кафедра дипломатической и консульской службы. - М. : Международные отношения, 2005. - 238 с.
43. *Лойко, Л. В.* Основы дипломатии. Дипломатическая служба : учеб. для студентов вузов / Л. В. Лойко. - Минск : БГУ, 2001. – 208 с.
44. *Лукашук, И. И.* Дипломатические переговоры и принимаемые на них акты [Текст] / И. И. Лукашук ... [Текст] : монография / И. И. Лукашук. - М. : Волтерс Клувер, 2004. – 144 с.
45. *Макота М., Трохимчук С.* Українська дипломатія у ХХ столітті. — Л., 1998.
46. *Матвеев, В.М.* Дипломатическая служба США. – М.: Международные отношения, 1982. – 191 с.
47. *Матвеев, В.М.* Британская дипломатическая служба – М.: Международные отношения, 1990. – 288 с.
48. *Митчелл М., Корр Д.* Этикет. Пер. с англ. М.: АСТ : Астрель, 2004. – 285 с.
49. *Михалькевич, Г. Н.* Протокол и этикет международного общения: Учебное пособие. – Мн.: ХХХ, 2003. – 199 с.
50. *Морозов В. В.* Этикет реальный и этикетность искусства: русский дипломатический церемониал // *Этнографическое изучение знаковых средств культуры.* – Л., 1989, с. 265 – 280.
51. *Нариси з історії дипломатії України / Під ред. В. А. Смо- лія.* — К.: Альтернативи, 2001.
52. *Невелев О. М.* Етика та етикет у зовнішньоекономічній діяльності [Текст] : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. М. Невелев, В. В. Іваненко ; Акад. муніципал. упр. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 168 с. : іл.
53. *Науменко Г.* Ньюанси дипломатичного спілкування // *Політика і час.* - 1997. - № 11. - С. 63 – 65.
54. *Никольсон Г.* Дипломатия. – М., 1941; Электронна версія: web-local.rudn.ru/web-local/prep/rj/index.php?id=22388ap=16778.

55. *Новак І. В.* Актуальні проблеми протокольної системи й служби України. Науковий вісник Дипломатичної академії України. Вип. 2. – Київ, 1999. - С. 249 - 251.
56. *Панов А.* Японская дипломатическая служба. М.: Международные отношения, 1988. – 180 с.
57. Правила процедуры в многосторонней дипломатии / Сост.: Воронцов Г.А., Клименко Б.М., Петровский В.Ф., Рыбаков Ю.М. - М.: Междунар. отношения, 1986. - 445 с.
58. Репецкий В. Дипломатическое и консульское право: Учебник / Львовский национальный ун-т им. Ивана Франко. Факультет международных отношений. - 2-е изд., Перераб. и доп. - М.:, 2006. - 372с.
59. *Селянинов О.П.* Дипломатические беседы (организация и проведение). 3-е изд. - М.: МГИМО(У) МИД России, 2002. – 110 с.
60. *Селянинов О.П.* Дипломатические отношения государств: Принципы, форма и методы: Учебное пособие // МИД России. М.: МГИМО (Университет), 2004.- 312с.
61. *Селянинов О.П.* Дипломатические представительства. М.: МГИМО (Университет), 1986. – 360 с.
62. *Селянинов О.П.* Дипломатические отношения государств: принципы, формы и методы. Учебное пособие. МГИМО(У). М., 2004.
63. Програма навчальної дисципліни "Дипломатичний протокол" [Текст] / уклад. В. С. Семенов [та ін.] ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х. : [б.в.], 2002. - 6 с.
64. *Симпсон С.* Учебные программы и курсы по дипломатической практике. М., 1989.
65. *Соловьев Э.А.* Основы дипломатического права: Учебное пособие. -М.: Ось-89, 2005. – 144 с.
66. Современная дипломатия зарубежных государств. — М., 1986.
67. *Тимошенко Н. Л.* На найвищому рівні в посякден- ному житті: Деякі особливості офіційного дипломатичного протоколу // Політика і час. — 2001. — № 2. — С. 76—80.
68. У протоколі немає дрібниць. Круглий стіл на тему: Українська протокольна служба: актуальні питання практики // Політика і час. – 1999. - № 3. - С. 66 – 75.
69. *Щетинин, В. Д.* Экономическая дипломатия [Текст] : учеб. пос. / В.Д.Щетинин ; Дипломатическая академия МИД России. - М. : Международные отношения, 2001. - 280 с.

Рекомендована література іноземними мовами:

1. *Anderson M. S. The Rise of Modern Diplomacy. — London, 1993.*
2. *Barston R.P. Modern Diplomacy. L.-N.Y., 1989.*
3. *Bretton Ph. Relations internationales contemporaines. Paris, 1996.*
4. *Brownline III. Principles of Public International Law 5 th ed Oxford.,2002*
5. *Cassese A. International Law. Oxford, 2005.*
6. *Craig G.A., Georg A.L. Force and Statecraft Diplomatic Problems of our Time. Second Edition. -N.Y., 1990.*
7. *Daillier P., Alan P. Droit International public P.2000*
8. *Feltham R.G. Diplomatic handbook. London, 1998.*
9. *Gandouin J. Guide du protocole et des usages. Paris, 1998.*
10. *Hamilton K., Langhorne R. The Practice of Diplomacy. Its Evolution, Theory and Administration. L.-N.Y., 1995.*
11. *Implementation of the Helsinki Accords: Hearing before the Commiss. on Security a. Cooperation in Europe. 103d Congr., 1st sess. Apr. 21.1993. Wash.: Gov. Print, off. 1993. III.*
12. *Jaekson G. Concorde Diplomacy The Ambassador's Role in the World Today. -L., 1981.*

13. Krasner St. D. Sovereignty: Organized Hypocrisy. Princeton: Princeton University Press, 1999.
14. Lodgaard S. In Defence of International Peace and Security. New Missions for the United Nations // UNTDiR Newsletter. Letter de l'UNIDIR. Genc'a, 1993 №24.
15. Mangold P. Recensio. // International Affairs. L. 1994. Vol. 70 №2.
16. McAlea D, Le droit de Geneve: comment assurer son application effective // Etudes intern. Quebec. 1992. Vol. 23. №4.
17. Mills A. The private History of International Law // international and Comparative Law Quarterly. 2006 Vol 55 №1. P1-50
18. Murphy C. The Conciliatory Responsibilities of the United Nations Security Council // German Yearbook of International Law, B., 1993. Vol. 35 1992.
19. Rede von Joschka Fischer zur "Finaltaet der Europaischen Integration" am 12 Mai 2000 in der Humboldt-Universitaet in Berlin, Das AUswaertige Amt, Mitteilung fuer die Presse Nr. 1008/00.
20. Rosenne S. The Law and Practice of International Court (1920-2005), 4 th. Martinus Nijhoff., 2006
21. Serres J. Manuel pratique de protocole. Paris, 1992.
22. Shaw M. International Law 5 th ed. Cambridge, 2003
23. Shaw, Carolyn Hagner. Modern manners. New York: E.P. Dutton & Co., 1962.
24. Stark S.D. Writing to win: the legal writer. New York, 1999.
25. Thomas Paulsen. Die Deutsche Rolle in Europa, In Europa-Handbuch, Werner Weidenfeld (Hrsg.). Bonn, 1999.
26. Werner Link. Deutschland als europaische Macht, In Europa-Handbuch, Werner Weidenfeld (Hrsg.). Bonn, 1999.
27. Wiseman G. "Polylaternalism" and New Models of Global Dialogue. -Leicester: University of Leicester. DSP, 1999 (November); Thomas Paulsen: Die Deutsche Rolle in Europa, In Europa Handbuch, Werner Weidenfeld (Hrsg.).-Bonn, 1999.
28. Worner M. NATO's Role in the Changing Europa // European Security After the Cold War. Part I. L., 1999.
29. De Callieres F. The Art of Diplomacy. — New York; London, 1993.
30. Denza Eilicen. Diplomatic Law Commentary of the Vienna Convention on Diplomatic Relations. — New York, 1976.
31. Harr J. E. The professional Diplomat. — New York, 1969.
32. Ikanowicz C. Wybrane zagadnienia protokolu dyplomatycznego i organizacji sluzby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej. — Warszawa, 1996.
33. Machowski J. Korespondencja dyplomatyczna. — Warszawa, 1970.
34. Mc Caff re Mary Jane, Innis Pauline. Protocol. The Complete Handbook of Diplomatic, Official and Usage. — New Jersey, 1977.
35. Pietkiewicz E. Protokol dyplomatyczny. — Wyd. IV poprawione i uzupelnione. — Warszawa: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, 1998.
36. Radlovic Monte. Etiquette and Protocol. A Handbook of Conduct in American and International Cirkles. — New York, 1956.
37. Sutor J. Korespondencja dyplomatyczna. — Warszawa, 1992.
38. Vademecum Protokolu dyplomatycznego / Pod. red. J. Sutora. — Warszawa, 1972.
39. Walton A. Diplomacy. The Dialogue between States. — London, 1984.
40. Кожухаров И. Дипломатия и протокол. София. «Труд» 1999. 395 с.

Интернет-ресурси:

http://pidruchniki.ws/19991130/etika_ta_estetika/diplomatichniy_protokol_ta_etiket_-_sagaydak_o_p.

<http://nashaucheba.ru/v24370/%D1%81%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D0%BE.%D0%BF.%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B5%D1%82?page=25>.

<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-83.html>.

<http://kntu.net.ua/index.php/ukr/Fakul-teti/Fakul-tet-MEV/Kafedri/Distancijni-kursi-kafedri-teoriyi-ta-praktiki-perekladu/Diplomatichnij-protokol-ta-etiket>.

Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat

<http://www.dissercat.com/content/rol-diplomaticheskogo-protokola-v-realizatsii-norm-mezhdunarodnogo-prava#ixzz2NgNQmWDg>.

2. Плани практичних(семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

№ п/п	Назва теми
1.	<p><i>Сутність дипломатичного протоколу та його міжнародно-правова база. Система протокольної служби в Україні.</i></p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Дипломатичний протокол та етикет: системні поняття.2. Міжнародно-правова база дипломатичного протоколу.3. Історія формування дипломатичного протоколу та етикету.4. Система протокольної служби в Україні.
2.	<p><i>Протокольне забезпечення візитів офіційних осіб іноземних держав в Україну (2 заняття)</i></p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Роль візитів (офіційних і особистих) в дипломатичній практиці. Класифікація візитів.2. Планування та підготовки візитів міністерством закордонних справ України. Особливості підготовки офіційного візиту посольством України в країні перебування.3. Перебування офіційної делегації іноземної держави в Україні.
3.	<p><i>Дипломатичні прийоми та їх організація (2 заняття)</i></p>

	<p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце та роль дипломатичних прийомів у міжнародних відносинах. Класифікація дипломатичних прийомів. 2. Підготовка дипломатичних прийомів: вибір виду прийому, складання списків запрошених, запрошення, відповіді на запрошення. 3. Схеми та правила розсадки на дипломатичних прийомах. 4. Дипломатичний етикет при проведенні прийомів.
4.	<p><i>Особисті візити та бесіди дипломатів (2 заняття)</i></p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль та значення особистих візитів та бесід в дипломатії. Класифікація дипломатичних візитів. 2. Підготовка і проведення особистих бесід дипломатів. Особливості титулування співрозмовників під час дипломатичних контактів. 3. Протокольні правила запису бесіди. Телефонна розмова та її запис. 4. Візитні картки та їх використання. Класифікація візитних карток.
5.	<p><i>Дипломатичне листування (2 заняття)</i></p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття "дипломатичне листування". Класифікація документів дипломатичного листування. 2. Протокольні вимоги до дипломатичних документів, їх тексту та мови. 3. Структура дипломатичних документів. 4. Форми та правила звертань в дипломатичних документах до осіб з високим та надвисоким статусом, офіційних осіб, дипломатів.

6.	<p><i>Протокольна діяльність дипломатичного представництва (2 заняття)</i></p> <p>Питання до обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Протокольні питання дипломатичного представництва в країні перебування. Протокольне реагування на святкові та урочисті події в іноземній державі. 2. Акредитація глави дипломатичного представництва. Церемонія вручення вірчих грамот. 3. Порядок акредитації дипломатів та військових аташе. Припинення функцій посла та дипломатів.
7.	<p><i>Протокол Організації об'єднаних націй і на міжнародних конференціях</i></p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прийом нових членів в ООН. Вступ на посаду Постійного представника – члена ООН. 2. Старшинство в ООН. Дипломатичні прийоми в ООН. 3. Привілеї та іmunітети ООН загального характеру. Привілеї та іmunітети Генерального секретаря ООН, її посадових осіб. 4. Привілеї та іmunітети спеціалізованих організацій ООН. Іmunітети і привілеї спеціальних місій. 5. Правила процедури при проведенні міжнародних конференцій.

Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Види, зміст самостійної роботи
1.	<p>Самостійно опрацювати джерела: Віденській регламент 1815 р. (Положение относительно дипломатических агентов. Приложение к Заключительному акту Венского конгресса 1815 г.); Аахенській протокол 1818 р.; Конвенція « Про привілеї та іmunітети Об'єднаних націй» (1946); Конвенція « Про привілеї та іmunітети</p>

	спеціалізованих установ ООН» (1947); Віденська конвенція «Про дипломатичні зносини» (1961); Віденська конвенція «Про консульські зносини» (1963); Конвенція ООН «Про спеціальні місії» (1969); Венская конвенция о представительстве государств в их отношениях с международными организациями универсального характера (1975).
2.	Завдання для самоконтролю: <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти список основних міжнародно-правових актів щодо дипломатичного протоколу та етикету. 2. Законспектувати в тезисній формі главу 15 трактата К. Багрянородного «Церемоніал Візантійського двору» («О церемониях»), яка стосується візиту княгині Ольги.
3.	Завдання для самоконтролю: <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати програму державного візиту Президента США Д. Трампа в Україні 2. Підготувати тези до бесіди Президента України В. Зеленського і Президента США Д. Трампа.
4.	Завдання для самоконтролю: <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти текст запрошення на дипломатичний прийом 2. Підготувати схеми та правила розсадки на дипломатичних прийомах. 3. Розписати меню для різних видів прийомів
5.	Завдання для самоконтролю: <ol style="list-style-type: none"> 1. Самостійно опрацювати і оформити написи для різних видів візитних карток. 2. Підготувати запис бесіди за результатами зустрічі зі співрозмовником.
6.	Завдання для самоконтролю:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти тексти різних видів дипломатичних документів – Вербальної ноти, особистої ноти, меморандуму, пам'ятної записки та інші. 2. Написати формули звернень до осіб з високим та надвисоким статусом, офіційних осіб та дипломатів.
7.	<p>Завдання для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти текст Вірчої та Відкличної грамот. 2. Описати церемоніал вручення Вірчих грамот під час акредитації.
8.	<p>Завдання для самоконтролю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти порядок старшинства під час проведення Генеральної Асамблеї ООН і в період між її засіданнями. 2. Скласти порядок старшинства країн-членів Ради Безпеки ООН.

Індивідуальне завдання: написання контрольних робіт

Тематика індивідуальних творчих завдань (студенти самостійно обирають тему свого індивідуального завдання):

1. Дипломатичний протокол країн Європейського Союзу (по країнах ЄС)
2. Дипломатичний протокол країн Північної Америки (США та Канади)
3. Дипломатичний протокол Латиноамериканських країн (окремо по країнах Латинської Америки)
4. Дипломатичний протокол країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону (по окремих країнах)
5. Дипломатичний протокол країн Близького Сходу (по окремих країнах)

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт передбачених навчальним планом:

ЗРАЗКИ ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ:

1. Визначення термінів «Дипломатичний протокол», «Дипломатичний етикет» та його складові.
2. Дипломатичний протокол у стародавньому світі: протокольні вимоги у Стародавньої Греції та Римі.
3. Дипломатичний протокол у Візантії. Трактат К. Багрянородного «О церемоніях».
4. Особливості дипломатичного протоколу Київської Русі.
5. Дипломатичний протокол Європи доби Середньовіччя.
6. Віденський регламент 1815 р. та Аахенський протокол 1818 р.
7. Віденська конвенція «Про дипломатичні зносини» (1961)
8. Віденська конвенція «Про консульські зносини» (1963)
9. Дипломатичний нігілізм радянської Росії. Із історії російського протоколу.
10. Дипломатичний протокол у імператорському Китаю.
11. Становлення дипломатичного протоколу: український досвід. Указ Президента України «Про Державний Протокол и Церемоніал України» (2002).
12. Протокольна дипломатична практика в Україні. Особливості протокольної практики в організації міжнародних зв'язків місцевих органів влади.
13. Закордонні дипломатичні представництва в Україні: протокольне забезпечення.
14. Протокольна підготовка до візитів зарубіжних гостей в Україну.
15. Дипломатичний корпус: поняття, функції та склад. Протокольне визначення старшинства дипломатичного корпусу і дипломатів.
16. Дуайєн дипломатичного корпусу: його функції та завдання. Протокольне обслуговування дипломатичного корпусу.
17. Військовий аташат як складова частина дипломатичного корпусу та його особливості.
18. Участь дипкорпусу в урочистих святах країни перебування.

19. Порядок акредитації та закінчення терміну повноважень послів, постійних представників та їх сімей.
20. Церемонія вручення Вірчих і Відкличних грамот.
21. Дипломатичний транспорт. Дипломатичні паспорти і дипломатичні картки: їх функції та призначення.
22. Міжнародна ввічливість. Протокольна реакція на національні свята, пам'ятні дати та визначні події.
23. Підвалини доброго виховання і дипломатичні звичаї. Подарунки (сувеніри і квіти).
24. Класифікація протокольних візитів на вищому державному рівні та їх загальна характеристика.
25. Державний й офіційний візити: спільне та особливе.
26. Робочий візит та візит проїздом.
27. Підготовка офіційних візитів на най-вищому рівні.
28. Види неофіційних візитів. Особливості візитів спеціальних представників та представників міжнародних організацій.
29. Дипломатичні прийоми, їх призначення та організація проведення.
30. Види й значення дипломатичних прийомів та їх загальна характеристика.
31. Основні правила підготовки до офіційного прийому та порядок його проведення.
32. Протокольна практика покладання квітів.
33. Принципи розміщення та правила поведінки під час дипломатичного прийому.

4.Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт):

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Протокольні функції дипломатичного представництва.
2. Порядок акредитації (прибуття та відкликання) дипломатів.
3. Взаємодія посольства з протокольними службами країни перебування.

4. Протокол отримання агреману та екзекватури.
5. Реагування на офіційні події країни, що акредитує.
6. Протокольні візити дипломатів.
7. Протокольне забезпечення візитів на най-вищому та високому рівнях.
8. Протокол національних свят країни перебування.
9. Офіційні зустрічі з керівниками держави, міністрами, лідерами політичних партій та громадських організацій в країні перебування.
10. Вимоги до дипломатичного листування. Практика підготовки дипломатичного документу.
11. Значення візитних карток у роботі дипломата та їх класифікація.
12. Оформлення візитних карток та правила їх використання.
13. Етикет дарування та прийому подарунків главам делегацій.
14. Особливості кольорової гами та види квітів в деяких країнах світу. Дарування квітів високій особі-жінці та дружині високої особи.
15. Практика покладання квітів під час візитів та національних свят.
16. Речові подарунки. Правила вручення та прийняття подарунків.
17. Етикет телефонної розмови.
18. Культура мови дипломата.
19. Зовнішній вигляд дипломата.
20. Специфіка етики та норм дипломатичного протоколу в зарубіжних країнах.
21. Протокольні традиції європейських країн: Франції, Великої Британії, Німеччини, Іспанії та Італії.
22. Особливості протокольної служби США, країн Латинської Америки і Австралії.
23. Специфіка протоколу країн Магрибу та Близького Сходу.
24. Особливості дипломатичного протоколу в Китаю, Японії та Індії.
25. Дипломатичний протокол Ватикана.

26. Дипломатичний протокол в ООН і на міжнародних конференціях..
Функції протокольної служби ООН.

27. Основні елементи дипломатичного прийому на міжнародних конференціях: зустрічі (проводи), робочі промови, головування, розміщення в залі.

28. Забезпечення протокольних заходів для керівника міжнародної організації.

29. Регламент проведення сесій міжнародних організацій і міжнародних конференцій.

Зразок залікового завдання з дисципліни «Дипломатичний протокол та етикет» (8-й семестр):

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Залікове завдання № 10

1. Протокольне забезпечення візитів на най-вищому та високому рівнях (20 б).
2. Дипломатичний протокол в ООН і на міжнародних конференціях..
Функції протокольної служби ООН (20 б).

Екзаменатор М. Г. Станчев

Зразок екзаменаційного білету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Напрямок: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Семестр: 8

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): бакалавр

Навчальна дисципліна: Дипломатичний протокол та етикет

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ (ЗАВДАННЯ) № 1

1. Специфіка протоколу країн Магрибу та Близького Сходу (15 балів).
2. Особливості кольорової гама та види квітів в деяких країнах світу.
Дарування квітів високій особі-жінці та дружині високої особи (15 балів).
3. Протокольні візити дипломатів (10 балів).

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
протокол № від « » 2021 р.

Завідувач кафедри _____ (А. Ю. Парфіненко)

підпис

Екзаменатор _____ (М. Г. Станчев)